

Barabás György 2. úkapám 1811. június 2-án született Hegykőn. Az anyakönyv szerint június 3-án keresztelték meg a széplaki (ma Fertőszéplak) plébániatemplomban. A keresztelésben a György József nevet kapta. Szülei: *Barabás György 1.*, házasságlevele szerint „*Georgius Barabás Spanus Dominalis*”, azaz uradalmi ispán, aki a Széchenyiek hegykői majorságában volt alkalmazásban, édesanyja pedig *Nagy Anna Barbara*, *Nagy Mihály* széplaki oskolamester leánya. Keresztapja Horváth József peresztegi ispán, az apa házassági tanúja, keresztanyja Koszina Terézia, kikről nem tudunk bővebbet.

Három fiútestvéréről tudunk: *József Antal* 1813. április 14-én született Széplakon, de csak alig öt hónapot élt, még az év szeptember 3-án meghalt. György 1.-t feltehetően már 1812-ben átvezényelték egy másik Széchenyi-birtokra, a Sopron megyei Lövőre. Várandós felesége ekkor Fertőszéplakra költözött édesanyjához, így második fiuk ott született meg. Harmadik gyermekük, Barabás János 1814. március 15-én már Lövön született. *Barabás László* 1815-ben születhetett, valószínűleg szintén Lövön, a kőszegi bencés gimnázium évkönyvei szerint együtt járt testvéreivel. Húguk, *Barabás Anna* 1817 körül születhetett, házasságlevele szerint „*Hegykői születésű leány*”.

György életének számos mozzanatáról egy közeli község tanítójának, Szalay Józsefnek halotti beszédéből² szerezhethünk tudomást. Szalay 1866-tól 1908-ig volt Homok (ma Fertőhomok) község tanítója,³ így teljes közelből követhette idősebb pályatársa életét. Személyes hangú nekrológja a *Sopron* című folyóiratban nyomtatásban is megjelent. Szalay szerint Barabás „*gyermekkorát részint Lövön töltötte, hová később atyja költözött, részint Martonfán, hol atyja később a sitkei Felsőbüki Nagy Ferenc földbirtokosnál nyert számtartói állást*”.

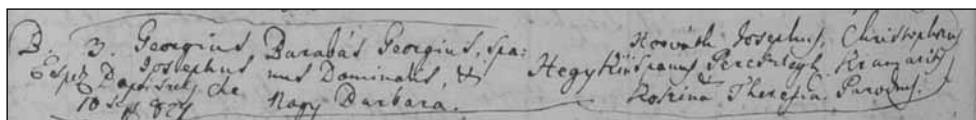
Az elemi ismereteket bizonyára a hegykői iskolában sajátította el. Szülei őt is a gazdasági pályára szánták. 1824-ben, 13 éves korában beírást a bencések kőszegi gimnáziumába.⁴ Érdemes egy pillantást vetnünk Barabás György anyakönyvi bejegyzésére, amelyben egy szokatlan jegyzetet találunk: nehezen értelmezhető szótöredékek alatt egy keltezéssel, „10 Sep 824”, ami nem lehet más, mint iskolai beíratásának dátuma, vagy a beíratáshoz szükséges anyakönyvi kivonat kiállításának a napja (1. kép).

¹ Barabás család: Családtörténet, kézirat. Benne: anyakönyvi adatok. Fertőszéplaki és Vasvári plébánia: Kereszteltek anyakönyve, Házasultak anyakönyve, Megholtak anyakönyve.

² *Szalay József*: Id. Barabás György, nekrológ. In: Sopron, IX. évf. 62. sz., 1879. 08. 05.

³ *Kelemen István*: Fertőhomok 1274–2001. Budapest, 2001. 190–191.

⁴ A kőszegi Bencés Gimnázium értesítői, Kőszeg.

1. kép. Barabás György keresztelési anyakönyvi kivonata

Szalay József ugyan azt írja, hogy „ő Sopronban, Kőszegen, Szombathelyen és Győrött végezte a *Gymnásium nyolc osztályát*”, de ebben tévedett, mert egyrészt a gimnázium abban az időben csak 4+2 osztályos volt, másrészt György nevét más városokban nem, csak a kőszegi bencések gimnáziumi értesítőiben sikerült megtalálnom, az 1825. és az 1830. évi füzetekben.

A korszak gimnáziumainak legfőbb feladata, az egyetemi, illetve az akadémiai továbbtanulásra való felkészítés mellett a hivatalnoki pályához szükséges ismeretek nyújtása volt.⁵ A magyar hivatalos közélet nyelve még mindig – bár egyre csökkenő mértékben – a latin volt. Ez határozta meg a gimnáziumi tananyagot: az innen kikerülő ifjoknak jól kellett beszélniük latinul. A közélet latinságán először az 1790–91. évi országgyűlés ütött rést, amelynek jegyzőkönyvét már két nyelven: latinul és magyarul vezették.

Érdekes módszerrel igyekeztek a gimnáziumok tanulóit a latin társalkodáshoz szoktatni.⁶ Az anyanyelven való beszéd tilos volt. A latin szóra való ügyelés eszköze egy számárfejet utánzó falap, a „*szignum*” (jel) volt. A tanár kijelölt egy „leselkedő” diákot, aki, mihielyt egy osztálytársa az anyanyelven szólalt meg, azonnal annak kezébe nyomta a szignumot, az pedig igyekezett mihamarább átadni ezt a nemkívánatos tárgyat valamelyik tetten ért társának. Büntetést csak az kapott, akinél aznap utoljára maradt a szignum.

Györgynek az akkori tanmenet szerint ki kellett járnia először a *Grammaticae* I–IV. osztályát, ez után kerülhetett a *Humanitatis* I., majd II. osztályába. Az 1825. évi iskolai értesítőből tudjuk, hogy akkor a *Grammaticae* II. osztályban az *eminentes*, kitűnő tanulók között szerepelt.⁷ Közben egy esztendő valamiért, talán betegség miatt kimaradt, mert csak 1830-ban találjuk a *Humanitatis Anno II.* osztályban. Úgy tűnik, itt már komolyabbak voltak a követelmények, ekkor a jelesek között találjuk azzal, hogy a *Religio*-ból, azaz vallástanból csak jeles osztályzatot érdemelt, de magyar nyelvből az osztályzata kitűnő. Ezzel az eredménnyel zárta gimnáziumi tanulmányait.

Öccsei is a kőszegi bencés gimnáziumba jártak, Lászlóval 1828-tól találkozunk először a *Grammaticae* I. osztályban. Sajnos édesapjuk nem sokáig élvezhette fia szép eredményét, 1833-ban 60 évesen elhunyt, hogy hol, nem ismeretes. Az édesapa halála után a családot az anyai nagyszülők vették gondjaikba. A nagyapa, Nagy Mihály, aki már 1786 óta volt a széplaki iskola „mestere”, vette gondjaiba. Gondoskodásából János 1833-tól sorban elvé-

⁵ Pukánszky Béla – Németh András: *Neveléstörténet*. Budapest, 1995. 312.

⁶ Uo.

⁷ A kőszegi Bencés Gimnázium értesítői, Kőszeg.

gezte az I–IV. osztályokat végig *Class 1.*, jeles osztályzattal, 1836-ban az utolsónál *aegrotat*, azaz „beteg” megjegyzéssel. László, miután a III. osztályt 1836-ban *Class 1.* osztályzattal végezte, „*Scholas deseruit*” – elhagyta az iskolát. A fiúk további sorsáról sajnos nem találtam adatokat. A rászakadt gondokkal nehezen birkózó 69 éves nagyapa nem győzte egyedül a tanítást, Györgyöt, az immár 22 éves ifjút maga mellé vette segédtanítónak.⁸ Megígértette vele, hogy haláláig mellette marad. Meg is maradt György és segített nagyapjának nem csak a tanításban, hanem a jegyzői és a kántori teendőkben is.

Az ugyancsak árván maradt, 16 éves Annát nagybátyja, *Nagy József*, aki akkor „Pordányi ispán” volt, vette gondjaiba.⁹ (Pordány feltehetően a mai Rábapordánnyal azonos). Négy év múlva, 1837. június 29-én Anna férjhez ment, vőlegénye *Fekete József*, „*Méltóságos Egyedi Gróff Festetics Sándor Ispánnya, Sajtos Káli születés.*” A vőlegény édesapja Fekete János, pordányi oskolamester, bizonyára Nagy Mihály jó ismerőse, anyja Gyömörei Éva. A házassági anyakönyv bejegyzése megerősíti, hogy a menyasszony (néhai) apja korábban gazdát váltott, végül „*sitkei Nagy Ferenc számtartója*” lett.

Tizenhárom esztendő telt el György segédtanítói működésével. Ezalatt feltehetően nagyapjától tanult meg zongorázni, valamint orgonálni, hogy a kántori teendőkben is segítségére lehessen. A zongorajátékban szépen haladt előre, a család szabad idejében, vagy ha vendég állt a házhoz, közkedvelt dallamokkal szórakoztatta a társaságot. Hogy műsor-számaint gyarapítsa, az innen-onnan kölcsönbe megszerzett kottákat szorgosan lemásolta magának. Egy ilyen gyűjteményét, amelyet 1840-ben, Télutó hava 17^{dikén} kezdett írni, címe: „*Különbféle Nóták zongorára...*”, az Országos Széchényi Könyvtár levéltára őrzi (2. kép).

A kottatár 150 számozott oldalt tartalmaz. A „Foglalat”-ban¹⁰ felsorolt darabok vegyes jellegűek. A sor „Lassú Magyar”-ral kezdődik, van köztük „Induló” (Czerny Károly), „Kesergő nóta” (Rózsavölgyi), „Menuetto” (Haydn), „Friss Magyar”, vagy „Andante” (Mozart). Véletlenszerű sorrendjük mutatja, hogy azokat György olyan rendben írta „öszve”, ahogy azokhoz hozzájutott.

Nagyapját 1844-ben súlyos csapás érte. Egy hideg téli napon, február 3-án 75 éves korában meghalt hűségese felesége, Bors Barbara.¹¹ Ettől kezdve egyre inkább úgy érezte, hogy ereje fogytán már nem tudja ellátni feladatait. Végül 1846-ban 82 éves korában lemondott állásáról. Ekkor György más pálya után nézett, mert eredetileg soha nem is gondolt arra, hogy tanító legyen.¹² Már-már biztos volt neki herceg Esterházy uradalmában egy állás, midőn a széplakiak fölkeresték és kérték: maradjon meg „mesteröknek”.

⁸ Szalay: Id. Barabás György i.m.

⁹ Barabás család: Családtörténet, kézirat.

¹⁰ Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára, Fond 70.

¹¹ Barabás család: Családtörténet, kézirat.

¹² Szalay József: Id. Barabás György, nekrológ. In: Sopron, IX. évf. 62. sz., 1879. 08. 05.

Foglatat.

Lova Magyar	19.	Concubite (Wantal)	60.
Fris	3.	San Juan Men.	61.
Fisla vgn Magyar	11.	Castana in D'Albanel	62.
Eszo		Concubite	64.
Kiglerid kardos dozija	6.	Alligro	
Mleikazy v v	8.	Muuro (Flaydn)	65.
Two Magg	9.	Allegro	
Magyar (in Faleblum)	13.	Andante (Morat)	66.
v v (Saklony)	12.	Andante (Haste)	
Two Magyar	13.	Magyar (Gymek)	67.
Kocsi Rosa (Reimoldy)	14.	Two Magyar	69.
deu. Magyar (Stak)	15.	Maia (Przer)	70.
v v (Cromak)	16.	Maia (Kromer)	71.
v v (Kunak)	18.	Magyar (Korova)	72.
v v (Kavotta)	18.	Koffnung-Hradla	
Two Magyar	21.	Walden (Kannst)	74.
v v	22.	Oradist (K. Kellinich)	78.
v v		St. Peter	86.
Sodulo (Czany Karty)	20.	Carolan Magyar (Egyes)	88.
Werbung Keringel (Lauer)	26.	Die Fdume Sang	90.
Wegh v	32.	Jouana a Housin (Wald)	92.
Magyar	36.	Die Erdbeermag	100.
Kingebokria (Hauer, Weng)	37.	Die Horganati Waid	
Castana in C	42.	+ Lauer	110.
Waldau		Edm. (Blor, Waid)	
Waldau		+ Lauer	120.
Waldau		Die Fdume Waid	
Magyar (Kangst)	52.	+ Lauer	130.
Waldau (Kangst)	52.	Abendgung Waid	
Castana in D	57.	+ Lauer	135.
Two Magyar (Waldau)		Geisser Fdumigen	
Allegro	56.	Waid (Lauer)	141.
Castana in D (Mel)	57.		
Waldau (Flayd)	58.		
Mauro (Melor)			
Castana in D	60.		

2. kép. Különbféle Nóták Zongorára – Foglatat

A tanítói állás akkor még meglehetősen alacsony státusz volt, díjazása is igen csekély, de a széplakiak állhatatos kérésére György, ki iskoláit kitűnően végezte, rendkívüli szám- és mértani ismeretekkel rendelkezett, 1846. április 26-án elfogadta az iskolamesteri állást és aláírta a községgel a tanítói szerződést.¹³ Érdemes idéznünk a szerződés bevezetését:

Mai alulírt napon s évben, ezen T[ekintetes] N[eme]s Sopron Megyébe keblezett Széplaki helység községe s Barabás György elemioskolatanító részéről következő egyezés köttetett:

- I. Miután helységünk elemioskola-mesteri, s a még eddig ehhez csatolt jegyzői hivatala – Nagy Mihál ur, 60 folyvásti évig volt mester éneklő s jegyzőnk, öregség általi elgyengülése következtében ebbeli hármás hivataláról önkényt lemondván – megüriült: jelen Gyűlésünk alkalmával Barabás Györgyöt, kit mint elemi oskolánk 13 éves segédtanítóját ez állomások betöltésére elég alkalmatosnak lenni ösmerünk s vele minden tekintetben megelégedve vagyunk: a N[agy] M[éltósá]gú M[agyar] K[irályi] helytartó tanácsnak a mult 1845dik évben 25224dik folyószám alatt kibocsátott Intézménye 61dik cikje értelmében, egy akarattal s lélekkel Mester s Jegyzőnké választottuk.

¹³ Egyezés Széplak község és Barabás György tanító között, 1846.

- II. Helységünk, részint az 1832. jan. 20^{án} néhai M[é]l[tósá]gos Juranics Antal Győri Megyés Püspök Ur által végbevitt hivatalos Egyházi s tanodai szemle 3. szakasza értelmében, részint az ebbe ugyan általában nem ígatott, de szokásos mester- s jegyző fizetést ad évenként Barabás Györgynek, u[gy] m[ínt]

A szerződésben ezután következett a járandóság megállapítása, ami egyben az elvégzendő feladatok felsorolását is tartalmazta:

A. Mesteri fizetés.

a) kész pénzben.

- 1) Az elemiskola-tanításért a helység közpénztárából Száz Forint, az az
100 f[orint] – kr[ajcár]
- 2) Ugynevezett lélekpénzkép(pen) a gazdák részéről ugyan azon pénztárból Hat forint, az az 6 f
Szinte e cím alatt minden házas és házatlan zsöllértől fejenként 15 kr., özvegytől 5 kr.
- 3) Az örök nyugalom helyérei kísérésért különbség nélkül 16 kr.
- 4) Egy egy énekes miséért 30 kr.
- 5) Házassághirdető levelkéért 7 kr. Esketéskor 7 kr.
- 6) Keresztelendők beírásáért 3 kr.

Jegyzés. A Fő M[é]l[tósá]gú Uraságtól készpénzben Húsz for[ínt] s egy megölkört¹⁴ szinte készpénzben Tizenöt for[ínt] összesen Harmincöt for[ínt] =

35 f

b) Gabona s kenyér.

Minden egy egész helyes gazda (melly nevezett alá jönnek nálunk a 6/8 és 7/8 os jobbágyok) fejenként fél pozs[onyi] mérő tiszta rozsot s egy egész úgynevezett harangozó kenyeret –, minden féltelkes pedig (hová a 3/8, 3½/8, s 4/8 osok számítanak) egy negyed pozs[onyi] mérő tiszta rozsot s fél kenyeret adni s helybe hordani tartozik.

1. Jegyzés. A főnérintett Egyházi Szemlének említett szakasza értelmében ad a Fő M[é]l[tósá]gú Uraság Négy és fél mérő tiszta búzát, és Nyolc mérő tiszta rozsot, természetben.

2. Jegyzés. Ostyasiütésért a Szentegyház részéről Egy pozs[onyi] mérő búza, vagy e helyett annak piaci ára készpénzben.

c) Bor.

Karácson s Húsvét ünnepeire külön külön egy pint ó bort ad a község. – Továbbá: minden helybeli s vidéki lakos, ki szőlőhegyünkben szőlőt bir, egy-egy szőlőtől egy ice mustot.

¹⁴ Vágósertés.

d) Szüleség.¹⁵

A helység réjtjéről járandó Három jó szekér széna és Egy szekér sarju. Ezenkívül a sírkerti fű használata.

e) Tüzelő.

Két öl jó tüzifa s kétszáz érdemes kéve nád.

f) Földek.

Az oskolaházhoz tartozik két szántóföld, mindenik 2½ mérős; ezeknek egyikét a helység az egész év folytában megkivántató munkálatokkal (kivéven a trágyázást és mag-adást) annak idejében ellátja. – Van az oskolához egy kert.

g) Legelő.

A mester marhái meghatározatlan számmal járhatnak a közlegelőre, míg illetősége az 1836diki VI. t[örvény] c[ikk] 3 szakasza értelmében ki nem hasítatik.

h) Hús, só, és gyertya.

A Fő M[é]l[tósá]gú Uraság részéről jár 50 font marhahús, vagy ennek készpénzbeni megváltása, és 25 font konyhasó természetben.

A Szentegyház részéről Adventre 1 font öntött faggyú gyertya, vagy helyette készpénz.

B. Jegyzői fizetés.

Készpénzben.

- 1) E cím alatt a számadások elkészítése s leírásáért a község pénztárából Tizenhat forint.
- 2) Járulék név alatt, minden Böcsü-, végintézeti-, egyezkedési-, házasság- szerződési-, kereseti-, adásvevési-, adós- s zálog- stb. efféle levelek s irományok készítéséért a szokott taksa; a község érdekében munkálatok s fáradozásokért napibér fejében a meghatározott illetmények. Egy nagyobb kérelem levélért 30 kr. kisebbért 20 kr.

Jegyzés. A vásárookra hajtandó marhákról irt egészség-uti-levelke ingyen irandó.

Így hát Barabás György lett a széplaki iskolamester, nagyapja, az öreg tanító pedig éppen csak megérte a szerződés aláírását, 1846. május 7-én meghalt.¹⁶ A plébánost megrendítette a szinte halálig tartó szolgálat, az anyakönyv margóján megjegyezte: „Széplakon mint tanító mester és jegyző folytonosan 60 egész évig szolgált”.

A szabályoknak megfelelően György Érsekújvárott hamarosan megszerezte a tanítói oklevelet,¹⁷ később, 1858-ban pedig póttanfolyamon vett részt.

¹⁵ Takarmány.

¹⁶ Barabás család: Családtörténet, kézirat.

¹⁷ Szalay: Id. Barabás György, i.m.

Nagyapja halála után a 36 éves Barabás György hamarosan megnősült, feleségül vette az 1826-ban (?) Dénesfán született *Rátkovits Katalint*.¹⁸ A házasság pontos időpontját nem ismerjük, de az első gyermek, *Barabás György* 3. születésének időpontjából (1848. augusztus 30.) úgy becsülhetjük, hogy 1847-ben jöhetett létre. A menyasszony édesapja Rátkovits Mihály molnármester a dénesfai Cziráky-birtok mára már lebontott malmában dolgozott, anyja Nagy Anna. A szülőkről pillanatnyilag nem tudunk többet.

Az ifjú pár Széplak 4. sz. házában (talán a nagyszülői ház?) kezdte meg közös életét,¹⁹ az 1861-ben született Ágnes keresztlevelében pedig lakóhelyként már a 39. sz. ház van föltüntetve. Barabás Györgyéknek Széplakon összesen kilenc gyermekük született, két fiú és hét leány.

A gyermekek:

<i>Barabás György István</i> 3.	*1848. augusztus 30., későbbi sárvári főtanító
<i>Barabás Julianna</i>	*1849. december 11.
<i>Barabás Katalin</i>	*1851. március 18., későbbi Lakatos Györgyné
<i>Barabás Eleonóra</i>	*1853. április 10., későbbi Ágh Györgyné
<i>Barabás István</i>	*1855. augusztus 18., későbbi vasvári igazgató-tanító
<i>Barabás Cecília</i>	*1857. április 10., későbbi Tóth Nándorné; † 1930. január
<i>Barabás Franciska</i>	*1858. szeptember 23.,
<i>Barabás Ágnes</i>	*1861. március 30., későbbi Kondics Sándorné
<i>Barabás Mária</i>	*1865. szeptember 13.; † 1869. október 24-én 4 évesen.

Fiait György a magáéhoz hasonlóan tanítói pályára szánta. *Barabás György* 3., az idősebb fiú a hat gimnáziumi osztály elvégzése után a Soproni Kir. Kath. Tanítóképzőben 1866-ban megszerezte a magyar és német tannyelvre képesítő tanítói oklevelet.²⁰ 1868-ban az akkor Sopron megyei Bőbe, majd fél év múlva Ivánba került segédtanítónak. Ezután néhány átmeneti állás következett, és végül Sárvárott telepedett le, ahol a népiskola főtanítója, majd igazgatója lett.²¹

A fiatalabb fiú, *Barabás István* a tanítói lakban szívta magába a műveltség és a zenei ismeretek alapjait, már 8 éves korában jól orgonált, zongorázott és jártas volt az összhangzattanban.²² 1865-ben Sopronba került gimnáziumba, majd ennek végzetével a Somogycsurgói Tanítóképző Intézetbe, ahol 1874-ben szerzett tanítói oklevelet.²³ Ő a Vas megyei Vasvár iskolájába került tanítónak, aminek ugyancsak igazgatójaként fejezte be pályafutását.

¹⁸ Barabás család: Családtörténet, kézirat.

¹⁹ Barabás család: Családtörténet, kézirat.

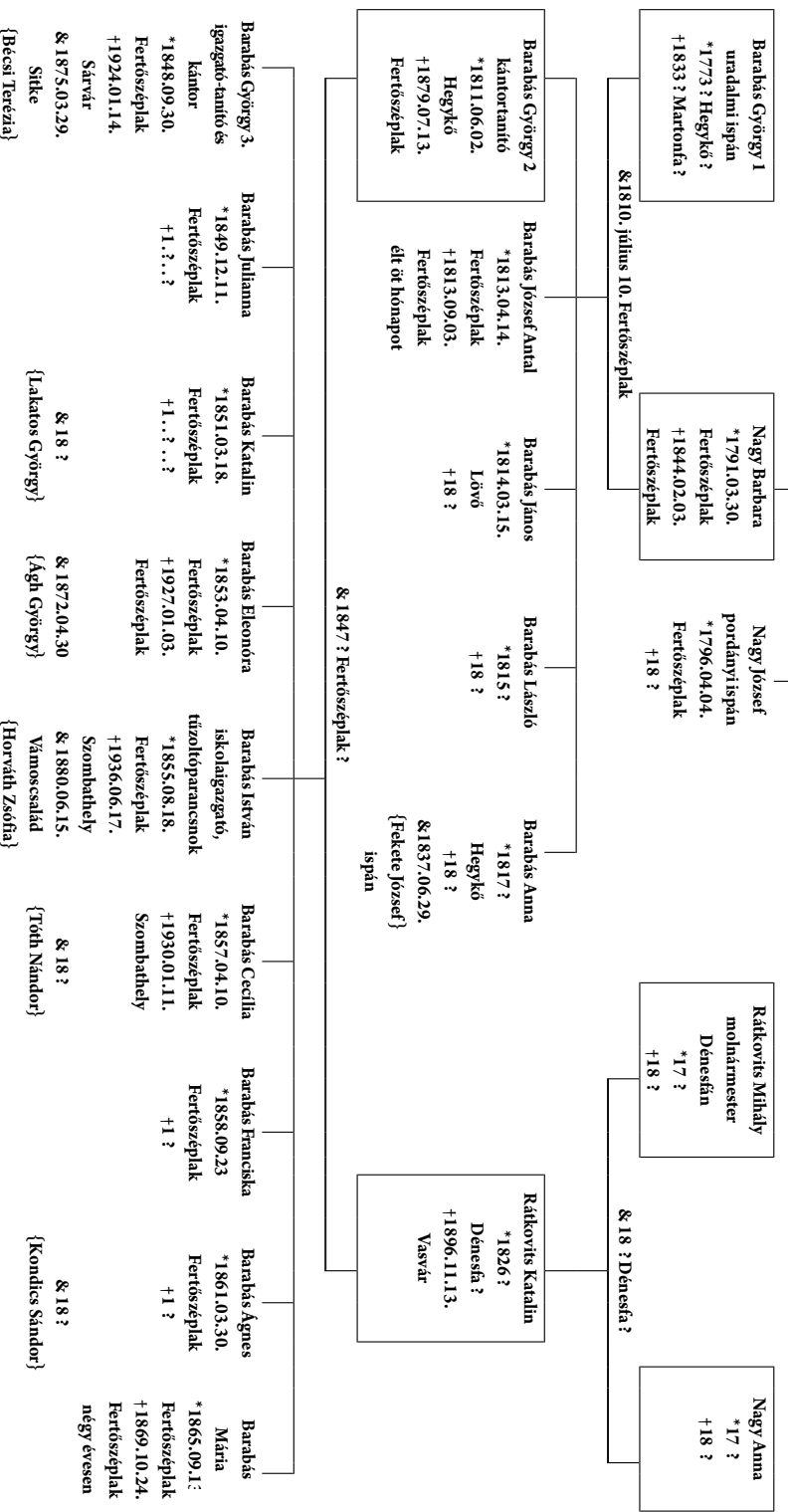
²⁰ Barabás György 3 tanítói oklevele. Sopron, 1866. júl. 19.

²¹ Bertalan Vince: Barabás György életrajza. Eger, 1916.

²² Szakály János: Barabás István emlékezete (1855–1936). In: Vasi Szemle 28 (1974/2).

²³ Barabás István tanítói oklevele. Csurgó, 1874.

Barabás György 2. családja

& - házasság; {házastárs}

Tanító képezési Bizonyítvány.
Schrepräparanden-Zeugniß.

I. melléklet

Barabás György von *Keplak* in *Ungarn* gebürtig
vallása *evan.* éves, az 18 *18* években a tanító képezési két évi tan-
religiös Religion, *17* Jahre alt, hat in den Jahren 18*61* und 18*62* dem zweijährigen
folyamot a *1* képezésben végzvéen, következő bizonyít-
präparanden Unterichte an der *keplaki* Präparanden in *Udenburg* beigemohnt,
ványt nyert:

und folgendes Zeugniß erhalten:

Erkölosi viselete a fegyelmi szabályokkal *meggyezett.*
Das sittliche Betragen war den disciplinar Vorschriften *entgegen* gemäß.
Tanoda látogatása. Der Schulbesuch *regelmäßig*
Alkalmazása. Die Verwendung *entsprechend*
A gyermekkel való bánásmódja. Das Benehmen gegen die Schulkinder *ausgesprochen*
Kiejtése. Die Aussprache *richtig*
Előadás. Der Vortrag *klar und verständlich*

A tantárgyakban előmenetele. Leistungen in den Lehrgegenständen.	Sorozata. — Classification.	
	A tantárgyaknak ismeretéből. Ueber die Kenntniß der Lehrgegenstände.	A tantárgyaknak keserűségéből. Ueber das Verfahren bei den Lehrgegenständen.
A vallásból. In der Religionslehre.	<i>ausgezeichnet</i>	<i>ausgezeichnet</i>
A nyelv- és tanítástudásból. In der Unterrichtspraxis.	<i>ausgezeichnet</i>	<i>ausgezeichnet</i>
A tankönyvek használatából. In der Benützung der Schulbücher.	<i>ausgezeichnet</i>	<i>ausgezeichnet</i>
A <i>1</i> tantervből a pedagógiai tantervtől.	<i>ausgezeichnet</i>	<i>ausgezeichnet</i>
a) az olvasásból. Im Lesen.	<i>ausgezeichnet</i>	<i>ausgezeichnet</i>
b) a nyelvtanból. In der Sprachlehre.	<i>ausgezeichnet</i>	<i>ausgezeichnet</i>
c) a helyesírásból. In der Rechtschreibung.	<i>ausgezeichnet</i>	<i>ausgezeichnet</i>
d) az írásbeli dolgozatokból. In den schriftlichen Aufträgen.	<i>ausgezeichnet</i>	<i>ausgezeichnet</i>
A <i>1</i> mint második tantervből.	<i>ausgezeichnet</i>	<i>ausgezeichnet</i>
Was <i>1</i> als zweites Lehrfach.	<i>ausgezeichnet</i>	<i>ausgezeichnet</i>
A <i>1</i> nyelvből. Was der <i>1</i> Sprache.	<i>ausgezeichnet</i>	<i>ausgezeichnet</i>
Számításból. Im Rechnen.	<i>ausgezeichnet</i>	<i>ausgezeichnet</i>
Szép- és kézzelgyógyászatból. Im Schö- und Fertighandwerken.	<i>ausgezeichnet</i>	<i>ausgezeichnet</i>
Rajz- és mértanból. Im Zeichnen und in der Geometrie.	<i>ausgezeichnet</i>	<i>ausgezeichnet</i>
Énekéből. Im Gesänge.	<i>ausgezeichnet</i>	<i>ausgezeichnet</i>
Orgonából. Im Organspiel.	<i>ausgezeichnet</i>	<i>ausgezeichnet</i>
Gazdaságtanból. In der Volkswirtschaftslehre.	<i>ausgezeichnet</i>	<i>ausgezeichnet</i>
Női kézműviseletről. In der weiblichen Handarbeit.	<i>ausgezeichnet</i>	<i>ausgezeichnet</i>

Értelemes a fentebbit *1* tantervben *1* elemi tanórákban *1* tanítási órára
Derfelbe kann demnach als *1* an *1* Schulen mit *1* Unterrichtspraxis
képesnek találtatik. Kelt *1* 18 *1* napján.
vémenetl. Wegeben in *Udenburg* am *1* des Monats *1* 18*66*

3. kép. Barabás György 3. kétnyelvű tanítói oklevele

Barabás György 2. leányairól ismereteink csak hézagosak. Három leányának, Katalin, Cecília és Ágnes férjei nevét Horváth Zsófia, Barabás Istvánné 1928. július 13-án kelt gyászjelentéséből ismerjük,²⁴ ahol asszonynevükön szerepelnek, mint sógornők. Julianna és Franciska ekkor feltehetően már nem volt életben, mert nem szerepelnek a gyászolók között. Mária korai halálát a keresztlevél megjegyzés rovatába jegyezték be.²⁵ Eleonóra 1872. április 30-án házasságra lépett Ágh Györggyel. Ebből a házasságból származott a Dongó család. Ágnes Kondics Sándorral kötött házasságának részleteit nem ismerjük. Az ő Mária Magdolna nevű leánya 1930. március 30-án, 52 évesen Nagytétényben kötött házasságot Hupka Péterrel.

²⁴ Barabás Istvánné szül. Horváth Zsófia gyászjelentése. Szombathely, 1928. július 13.

²⁵ Barabás család: Családtörténet, kézirat.

Az ifjú pár első éveit érintette a szabadságharc kitörése. György a családi hagyományok szerint²⁶ önként csatlakozott a hazáért küzdő honvédsereghez és 1849-ben honvédtisztként tért haza. Unokája, Barabás János erről a következőképp írt egy levelében: „*Most jut eszembe, hogy nagyapám 1848–49-ben nagy szerepet vitt a szabadságharcban, melynek leverése (Világos) után 2 évig a Hanságban bujdosott. Mint honvédfőhadnagy szerelt le. Bujdosása alatt a szegény, nélkülözést szenvedő nép gondoskodott róla és családjáról.*”²⁷

Nagy Mihály tanítóságának hat évtizede alatt a tanítást államilag a Mária Terézia által 1777 nyarán jóváhagyott és közzétett latin nyelvű „*Ratio Educationis*” (Oktatási Rendszer), a magyarországi állami tanügyigazgatás első, országosan rendelkező terjedelmes dokumentuma, valamint az ezt kiegészítő, a hazai közoktatásügy korszerűsítése érdekében 1806-ban kiadott második *Ratio Educationis*, az új *Nevelési-Oktatási Rendszer* szabályozta²⁸. A második *Ratio* magáévá tette azt a gondolatot, hogy *a magyar nyelv nem egy a többi nyelv között, hanem kiemelt jelentősége van!* Ezzel a magyar polgári fejlődést is szolgálta a rendelkezés.

A falusi kisiskolák életében meghatározó szerepet játszottak az egyházak. Mind a katolikus, mind a protestáns egyházak törekedtek arra, hogy minden faluban – a templom mellett – iskola is működjön. A tanító közvetlen felettese a falu lelkésze volt, a község által biztosított fő járandósága a telekhasználat volt, ezt egészítették ki a lakosság különféle, főként természetbeni juttatásai.

1845-ben, egy évvel azelőtt, hogy Barabás György aláírta a tanítói szerződést, jelent meg a Helytartótanács rendelete, melynek címe: „*Magyarország elemi tanodáinak szabályai*”. Ez a szabályzat két tagozatra bontotta az elemi iskolát. A rendelet egyúttal 6–12 éves korig minden gyermek számára kötelezővé tette az alsó elemi két osztályának elvégzését. Ennek elmulasztása esetén a szülők pénzbüntetését helyezte kilátásba. Dél előtt három, délután két óra megtartását írták elő. Az alsó elemi két évfolyamának tananyaga mindenki számára azonos volt. A képzés anyanyelven folyt, a nemzetiségek lakta területeken a magyart is tanították. A felső elemi iskola háromosztályos volt. Latint csak a gimnáziumba készülőeknek tanítottak, a harmadik osztályban.

Tanítónak és segédtanítónak csak az nevezhették ki, aki elvégezte a tanítóképzőt. A tanítók 30 év szolgálat után lettek nyugdíjra jogosultak. Az első önálló, több évfolyamos magyar katolikus tanítóképző intézet 1828-ban nyílt meg Egerben. A jelölteket gimnáziumi végzettséggel vették fel, a felvételi vizsgán a testi alkalmasságot és a beszédkészséget vizsgálták. A két esztendeig tartó tanulmányok során az elemi iskolai tantárgyakat dolgozták fel, tanítás- és neveléstant tanultak, valamint alapos zenei képzésben részesültek. 1840-ben királyi rendeletre öt hasonló tanítóképzőt szerveztek Pesten, Szegeden, Miskolcon, Érsekújváron és Nagykanizsán. Barabás György – mint láttuk – az érsekújvári intézetben szerezte meg tanítói oklevelét.

²⁶ Szakály: Barabás István emlékezete i.m.

²⁷ Barabás János levele Barabás György 4.-hez (1958).

²⁸ Pukánszky – Németh: Neveléstörténet i.m. 267, 268, 309, 310.

Széplakon az 1846/47-es tanévben Barabás György megkezdte a tanítást. A széplaki egyházkerület alsó elemi római katolikus tanodáiról szóló ún. általános felügyelői értesítésnek köszönhetően a részletes heti órabeosztást is ismerjük, ami a következőképpen alakult: keresztény hitvallás az Evangélium magyarázatával, valamint a szentírás és erkölcsi elbeszélések oktatása a vallástanító által heti 4 órában, betűismertetés 4 órában, olvasás 6 órában, helyesírás és „földírás” (földrajz) 2 órában, számtan 3 órában, természettan és leírás 1 órában, szépírás, „mondolva írás” (diktálás) a hon jelesebb történeteivel és írásbeli feladatokkal egybekapcsolva 3 órában, egyházi énekek 2, ministratio 1, végül imádkozás és egyéb intézkedések 2 órában. A hitoktatást a plébános végezte. A heti óraszám összesen 28 órát tett ki. A felügyelők kiemelték, hogy Széplakon minden gyermek el volt látva tan könyvvel.²⁹

A felügyelői jelentésből azt is megtudjuk,³⁰ hogy a megelőző évben a 136 tanköteles gyermekből (70 fiú, 66 leány) 98-an látogatták az iskolát, a következő 46/47-es esztendőben a 138 tankötelesből (71 fiú és 67 leány) 136-an (69 fiú és 67 leány)! A javulásban nyilvánvaló része volt a lelkes ifjú tanítónak. Nehéz ma elképzelni, hogy egy általában nem túl tágas falusi iskolában a tanító hogyan boldogult egymaga a száznál több nebulóval. 1868-ban Eötvös József népiskolai törvénye szabályozta, hogy „egy tanító 80 növendéknél többet nem taníthat”. A nagy létszám azért faluhelyen nem volt mindig állandó, különösen a mezei munkák miatt sokszor nem engedték iskolába a gyermekeket. Egy 1848-ból származó széplaki jelentés arról számol be, hogy az iskola látogatottsága télen 142 gyermek (74 fiú, 68 leány), míg nyáron 34! (14 fiú és 20 leány). 1879-ben egy alispáni jelentés panasolja a sok hiányzást az iskolákból, az okokat sorolva elmondja: „a növendékek többsége betegség, a rossz időjárás, főleg azonban a ruházatlanság miatt nem jelenik meg az iskolában”.³¹

1848 márciusának eszméi a közoktatás területén is jelentős fejlesztések kidolgozásához vezettek. Ezeket Eötvös József a népoktatásról szóló törvényjavaslatában foglalta össze. Ebben előírta azt is, hogy az iskolák fenntartása állami adókból történjék, a magyar nyelvet pedig minden iskolában tanítani kell. Eötvös eszméi egyelőre nem mehettek át a gyakorlatba, csak a kiegyezés után, második minisztersége alkalmával valósíthatta meg azokat.³²

Az új tanító a Nagy Mihálytól örökölt iskolában kezdte meg a tanítást. Úgy tűnik, az épület néhány év alatt meglehetősen leromlott, meg talán a község is belátta, hogy hogyan szorongott a 142 gyermek az egyetlen teremben. Az 1832. évi püspöki vizitáció adata szerint az iskolát 1827-ben emelték.³³ 1854-ben új iskola épült, vagy legalábbis átépítették a

²⁹ Kelemen István: A széplaki esperesi kerület tanügyi viszonyai az 1840-es évek második felében. In: Soproni Szemle 59. (2005), 285–305, 291.

³⁰ Uo. 289.

³¹ Simkovics Gyula: Köznevelés Sopron megyében a XIX. század végén. In: Soproni Szemle 17. (1963/4) 358. Kelemen: A széplaki esperesi kerület i.m. 288.

³² Mészáros István – Németh András – Pukánszky Béla: Neveléstörténet. Budapest, 2005. 302.

³³ Kelemen: A széplaki esperesi kerület i.m. 288.

régit. Erről közvetlen írott bizonyítékunk nincsen, de az 1873. évi tanügyi szemle jelentésének „Mikor építtetett az iskola” rovatában az 1854-es esztendő olvasható.³⁴

Barabás György a nagyapja által beléoltott elhivatottsággal megküzdött a nehézségekkel. Szalay József búcsúztató beszédében így festette le Barabás György tanítói működését:³⁵ „Iskolájában már 25 évvel ezelőtt [1854-ben] volt számoló-gép tölgykubacsokból, melyeket maga szedett az erdőn. Midőn az új mérték ismertetése végett tanfelügyelőnk n[eme]s Ballagi Károly úr Fertő-szent-Miklósra tanító gyűlésre jött s még az iskoláknak új mérték-eszközeik nem voltak, Barabás nagy megleptünkre zsebeiből szedegette elő kérekpapírból készült mértékmintáit. – Volt neki iskolájában egy papír földgömbje, igen sok táblája s térképe, – és mind ezek saját készítményei.³⁶ A gyermekeknek maga készített írkatát, maga kötötte be könyveiket, tintát maga főzött az iskolának. – Egész műhely volt az ő egyik szobája, melyben tarka vegyületet képeztek: a (derék) pipa, a papírból készült kis gitár (gyermekei ezen tanultak); a papírrámás borotválkozó tükör; saját készítményű kétkaru mérleg, melyhez a súlyok márványkő-darabok voltak; a sok megmetszett író ludtoll; a nagy fekete tábla, melyre hirtelen jött eszméit szokta feljegyezni; egy nagy táblázat a falon: a nap delelése az egész évre kidolgozva; egy pontosan járó u.n. paraszt óra, melyen egy kalapács függ sulynehezítőül stb.” Tegyük még hozzá, hogy Barabás németül és latinul is beszélt!³⁷

„Munkának volt ő embere egész életén át; de annyira feltalálta életvilágát saját magában és környezetében, hogy ténykedésének igen kevés kihatása volt. Ő magának élt és családjának s a községnek. Mint jegyzőt szélesebb körben ismerték, s egész fiskálisa volt a népnek. Különböleg megelégedett, föltűnni soha sem vágyó, szerény s mindig kedélyes ember volt. Keveset beszélt, de többnyire humorral és éllel. – Fiatal korában egy felhő elé való harangozás alkalmával villámütést kapott, mely a beszélő tehetségétől két hónapra megfosztotta. Midőn először újra megszólamlott, barátja Fábíán így szól hozzá: „Csakhogy kinyílt a torkod, Gyuri! Ugye féltél, hogy többé nem tudsz kántorizálni? – „Attól nem – felele ő – hanem attól félttem, hogy többé nem tudok – inni!”³⁸

Barabás György kitűnő zenei tehetség volt. Célul tűzte ki a zenetanulást és ezen a téren oly sokra vitte, hogy a környék őt legjobb orgonistájának és legjobb zongoristájának ismerte el.³⁹ Nemcsak a játékban volt kiváló orgonista, fiai számára német források és saját tanulmányai alapján „Generalbass” címmel jeles orgona-technikai művet is írt. A gitár és hegedű szintén jól kezelt hangszerei voltak. Egy ideig családunk birtokában volt „Neueste Guitarren & Violin Schule” kottája (Leipzig, bei E. Schäfer) saját kézírású címkével

³⁴ Évi jelentés a sopronmegyei iskolatanács 1873-ik évi működéséről. Sopron, 1874. 14.

³⁵ Szalay: Id. Barabás György i.m.

³⁶ Hasonló földgömböt hazánkban első ízben a XVIII. század harmadik negyedében készített Szablik István kegyesrendi tanár, a debreceni tógátus diákok első föld- és éggömbjei pedig 1803-ban készültek el. Szakály: Barabás István emlékezete i.m. 276.

³⁷ Kelemen: A széplaki esperesi kerület i.m. 293.

³⁸ Szalay: Id. Barabás György i.m.

³⁹ Uo.

4. kép. A „Neueste Guitarren & Violin Schule” kotta saját kézírású címkéje.

1872-ből, amiből hegedülni és gitározni tanult. Jó barátságba keveredett a gyermekeit keresztelő plébánossal, Fábíán Istvánnal. Együtt magyarra fordították a latin Vesperás egyházi énekeket, és ezekhez a zenét Barabás György szerkesztette.⁴⁰

Fábíán István két évvel volt idősebb Barabásnál, 1838-ban került Széplakra mint káplán. Ekkor Eszterházán hg. Esterházy Miklós volt a ház ura. Felesége, a jeles műveltségű Jersey Sára angol úrhölgy, aki nyelvek ismeretében is kitűnő volt, új hazája nyelvét is sajátjává akarván tenni, Fábíánt hívta meg vezetőjéül a tanulásban, mikor nyaranta Széplakon tartózkodott.⁴¹ Utóbb (1847) már mint széplaki plébánost, a kis hercegek nevelőjéül is őt kérték föl. A tanítás franciául folyt. Fábíán István később győri kanonok és az MTA levelező tagja lett.

Ilyen kiváló barát oldalán Barabás György olyan magas fokon művelte a francia nyelvet, hogy 1847-ben «egy terjedelmes munkát is készített sajtó alá „*Franczia szónyomozástan*” címen, mely előbb Pozsonyban, majd Ballagi Károly úr ó nagysága közbenjárása által szakférfiakkal megbíráltatott; de bár a bírálat igen kedvező volt, a mű kiadó hiányában nem jelent meg».⁴² Tegyük hozzá, bár a könyv már sajtó alatt volt, ebben a forradalmi események is szerepet játszhattak.⁴³ Fennmaradt azonban néhány kézíratos műve, mint a „Barabás György mester Széplakon 1842 március 26-án: *Hasznos Franczia Mondatok*” c. zsebméretű, 73 oldalas, igen sűrű sorokkal teleírt füzete, vagy az ugyancsak 1842. évi keltezésű „*Dictionnaire portatif francais-hongrois A-E*” című, 90 oldalas, igen sűrűn teleírt kéziszótára. Ma mindkettő az Országos Széchényi Könyvtárban található.⁴⁴ Nem tudjuk,

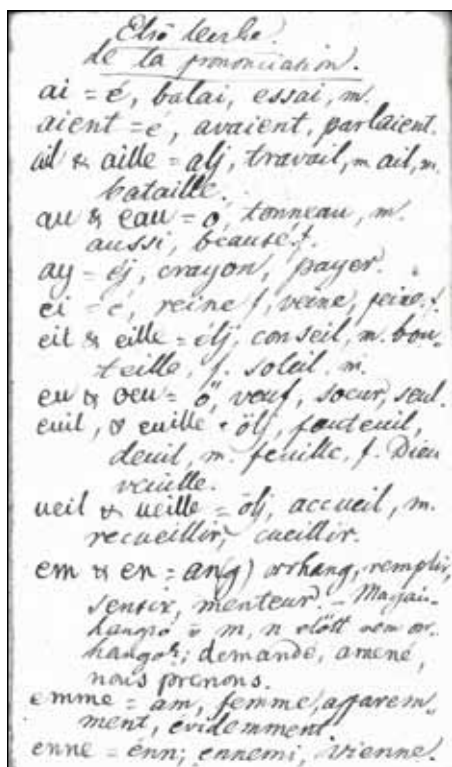
⁴⁰ Barabás család: Családtörténet, kézirat.

⁴¹ Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái. IV. kötet. Budapest, 1891. 538.

⁴² Szalay: Id. Barabás György i.m.; Szinnyei: Magyar írók i.m. 538.

⁴³ László Ernő: Még egy kommentár az 1873-as széplaki iskolaügyhöz. In: Soproni Szemle 18. (1964/4) 84.

⁴⁴ Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára, Fond 70.

5. kép. Hasznos Francia Mondatok.
Első lecke

6. kép. Hasznos Francia Mondatok. Phrases
élémentaires

mikor kezdte a szótárírást, valószínűsítem, hogy a kottákhoz hasonlóan a nagyapja melletti segédtanítói időszakban, még legény korában. Az E betűig jutott vele.

Ahogy az évek teltek, azért a sok vesződés megviselte, szeretett volna maga mellé segítséget kapni, de kérését nem hallgatták meg. A község elöljárósága már nem az a régi volt, amely egekig magasztalta a szerződés megkötésekor. A helyzet nem volt egyedi, mint azt a Sopron megyei iskolatanácsnak az 1873. évről szóló jelentése is panaszolja: „[...] szaporodó iskoláinkkal éppen nincs arányban tanerőink összege, mert évről évre több iskola marad tanító nélkül. S e jelenség az, ami figyelmünk méltó tárgyát kell képezze, hacsak azon eshetőségnek nem akarjuk kitenni fejlődésnek indult népnevelésünket, hogy tanerők hiánya miatt ismét vissza-vetessék az. A tanfériak kevesbülésének okául általában a tanítók nyomorult anyagi helyzetét s elhagyatott társadalmi állását jelzik minden oldalról; azért e tekintetben sürgős és komoly feladat várokozik a társadalomra.”⁴⁵

⁴⁵ Évi jelentés a sopronmegyei iskolatanács 1873-ik évi működéséről. Sopron, 1874. 4.

Fiai szomorúan, de tehetetlenül tapasztalták az otthoni állapotokat. György 3., a sárvári kántortanító elhatározta, hogy a közönség elé tárja az áldatlan helyzetet. 1873. szeptember 29-én a *Sopron* című „Társadalmi, közgazdasági és szépirodalmi közlöny” hasábjain „Sárvári” – könnyen felismerhető – álnéven tárta a világ elé panaszait, szemléletesen leírva az iskolaépület és a tanítói lakás rozzant állapotát, ahol az öreg tanító már jó 40 éve igyekszik egymaga oktatni a mintegy 170 tanköteles gyermeket és amellet orgonálni, temetni, harangozni stb. Mikor pedig megelégtelve keserves helyzetét felszólította a község lakosságát, hogy fogadjanak mellé segédtanítót, a bölcs elöljárók azt mondták: „*Inkább nem kell tanító, mintsem ők pénzt adjanak tartására!*”⁴⁶

Nézzük meg a cikkben leírtakat az iskolatanács már idézett, ugyanezen évi jelentésének számai tükrében. A részletes táblázat szerint⁴⁷: „Milyen karban van az iskola épület”: rossz! Tanító: 1, segédtanító nincs! 153 fő 6–12 éves és 50 fő 12–15 éves, összesen 203 tankötelesből „A mindennapi iskolába jár”: 143. „Szerelvényeket illetőleg van”: fali olvasótábla 1, földgömb 1, Magyarország fali térkép 1, „természetrizai ábrák” 1, számológép 1. iskolai könyvtár nincs. Ezek az adatok híven alá támasztják a cikk írója által festett képet.

A soproni és környékbeli olvasók – a cikk bevezető soraiban található utalások nyomán – könnyen kideríthették, hogy Fertőszéplak községről van szó és, bár először egy goromba cikkel válaszoltak, György 3. végül elérte a célját. A goromba válaszoló cikkének végén kiderül, hogy hatásos volt a nyilvános kritika és fogadtak apja mellé segédtanítót.⁴⁸

Ha az 1873. évi felülvizsgálatkor a jelentés az iskolaépület állapotát rossznak találta,⁴⁹ ez úgy tűnik, megmozdította a község elöljáróit ennek jobbítása irányában is. Legalábbis ez tűnik ki Barabás Györgynek egy 1876-ban fiához Sárvárra írott leveléből, amelyben a tatározásról már mint elhatározott tényről ír, ő maga pedig valami anyagi segítség ügyében szorgoskodik, akár a királyhoz is elmenne. A plébánosról írott nem valami hízelgő sorok arról tanúskodnak, hogy már rég nem Fábíán István az egyházi főnöke, barátját előbb Süttörrre helyezték, 1869-ben pedig már Győrben székesegyházi kanonok.⁵⁰

A levél:⁵¹ „*Kedves fiunk Gyuri! Egészségesek vagyunk, s ezt kívánjuk Nektek is mindnyájatoknak! [...] Iskola-épületünk tatározásába legközelebb hozzá fognak; de előbb egy kis segítyezést várnak. – Ürményi Miksa hongyűlési követünk a napokban hon levén, a nála e végre jelentkezett bírónak megígérte, hogy Pesten a nemzeti szállodában keresse föl, de költség kimélés tekintetéből csak önmaga a bíró – vagy csak ha más, de egyetlen személy menjen, a kit ő ott éllelmezéssel ellátand. Hanem, a mint a bíró mondja, a pap is elakar vele utazni. Hadd menjen! – Én készítettem az Ürményinek a folyamodást, aztán az ifju Herceg Eszterházynak,*

⁴⁶ Kelényi Ferenc: Fertőszéplaki iskolaügy 1873-ban. In: Soproni Szemle 17. (1963/2) 74.

⁴⁷ Évi jelentés a sopronmegyei iskolatanács 1873-ik évi működéséről. Sopron, 1874. 14–15.

⁴⁸ Kelényi Ferenc: i.m. 75.

⁴⁹ Évi jelentés a sopronmegyei iskolatanács 1873-ik évi működéséről. Sopron, 1874. 14.

⁵⁰ Szinnyei: Magyar írók i.m. Fábíán István

⁵¹ Barabás György levele fiának ifj. Barabás Györgynek, Széplak, 1876. május 5-én.

ki, mint megyei főispán Sopronban lakik; épen ma viszi neki a bíró a folyamodást; aztán király ő fölsége részére is egyet, mely még itthon van, s akkor akarja a bíró ő fölségének átnyújtani, ha az is Pesten lesz, a mit a hirdapokból tudhatunk meg. – A pap is készített egy egész iven kérvényt, mely az egész ivnek mind a 4 oldalát egészen igénybe vette, úgy, hogy az aláírásnak alig maradt egy kis hely; egyébkint ez a papi irat a bírónak sőt a többi előjárónak semmiképp sem tetszik (curiosum-kép segédemmel szóról szóra lemásoltattam) s nem is akarják az illető helyre azt fölterjeszteni, nem csak azért, hogy a halvány tintával irt igen hosszadalmas – majdnem olvashatlan betűkkel irt kérvény igen sok dicsérő, s a dolog lényegéhez nem tartozó magasztalásokat tartalmaz, hanem egyéb okokból sem; mert – mondja valaki – hogy a paraszt nem bir kombinálni, s a fogadtatást illetőleg megruminálni [megemészteni], kivált a kik már hozzászoktak az én rövides, de mégis kimerítő conceptusomhoz. – Aztán a pap a győri püspökhöz is irt s el is küldött egy maga fabrikálta esedezést, mely a bíró mondása szerint – még hosszabb az elsőnél, minthogy az aláírásokat egy más mellékes iven kellett eszközölni. Szerettem volna látni!”

1876 májusában, mikor az előbbi levelet megírta, még magabiztosan mondja: egészségesek vagyunk. Alig egy-két esztendő a helyzetet alaposan megváltoztatta. Szalay József így emlékszik: „Öregségében testileg igen elgyöngült. Már ezelőtt tiz évvel oly lassan lépdegélt, hogy egy másfél éves gyermek vele birt volna tartani. Egyszer midőn a mezőre kisétált, így szól neki egy szintén öreg földmives: „Urambátyám, most már mégis lassan járunk!” „Annál tovább érünk” – szolt ő.⁵² 1878 decemberében ugyancsak Sárvárra írott levele már egy hosszabb idő óta kinzó betegségről számol be, melyben nem nagyon reméli a gyógyulást. A levél olvasásakor szinte látjuk a reményvesztett öreg tanítót amint belefáradva a 45 esztendei idegőrlő munkába írja levelét kimondatlanul is segélykérően Gyuri fiához.

Kedveseim! Egy kis időt veszek magamnak, hogy néhány soraimmal tudósítsalak benneketek. Elsőben a jelenlegi testi állapotomról szólok. – A mint elsőben a pesti orvosságot – fejér mell-szirupom megkaptam, azonnal használatba vettem. Volt egy kis 3 deci literes igen erős palackka; íze a legédesebb méznél is édesebb. De a köhögést nem szüntette, hanem majd inkább szaporította annyira, hogy néha azt kellett volna hinnem, hogy egyszerre megfúladok, és pedig minden egy ízben jó sokáig tartva, míg a gunszisz, ragadós turha lassankint ki nem takarodott belőlem. Elhivattuk a Kékessy orvost, ki is az orvosságot nem ócsárolta, de nagy csuda erejűnek sem állította; azonban használhatóságát annyira-mennyire ajánlotta is. Legjobb tanácsa, amit adott, az volt, hogy az igen alkalmatlan köhögés és turhálás közben gyakrabban ujjam hegyét megnedvesítve, s apró tört sóba mártva nyelvemre alkalmazzam. Ezen eljárás egyszerre nagyon segített rajtam, mert a rút turha s egyéb nyálka szájamból könnyen kitakarodott. A mi egészségem eddigi átalános folyamát illeti, azt kell megjegyeznem, hogy az általán véve szemlátomást javul, de oly mértékben, hogy hamaros helyre igazulását várni lehetne, alig képzelhetik. A lefolyt napokban – tán 6–7 nap egymás után oly vigasztaló javulásra fordulni látszott állapotom, miszerint e rövid idő alatt is teljes felgyógyulást lehetett volna várni, midőn egyszerre megállapodott a fordulat és se jobbra se balra nem változott. Ezen igen

⁵² Szalay: Id. Barabás György i.m.

lassú menetnek okát már a mellszörp-orvosságnak használati utasításainak leírt módjából lehet gyanítani, mely szerint annak kis adagonkinti fogyasztása is már sok időt vesz igénybe, - s mégis az mondatik hozzá, hogy a tökéletes javulást csak akkor lehet bizton tudni, ha belőle (a szirup-ból) több (3-4) üveg elfogyasztatik, a mi pedig sok időbe kerül – kivált ily hidegben, mint most van. – Dietetikám következő: reggel tejes kávé, délben s este kis leves és sok darakása cukorral s édes tejben főzve kell ennem. Hus, vagy gorombább féle étkeket nem tudnék lenyelni. S még is erősödésem gyarapodni látszik, mert ámbár eddig kezem s lábam használatával csak alig rendelkezhettem, most már meglehetősen tudok járni bot nélkül is, s remélem, hogy a bőjt dereka felé a templomot is látogathatom. – Még az is jó vigaszt nyújt, hogy a dohányzás jól ízlett; kivált szivarból, mely végre 2-ttős szivarokat használok. A drágább fajták jobbak, de jelen pénzügyi körülmények közt oekonomiai szempontból mellőzendők.⁵³

Hat hónap telt el reménykedve, hogy a szirupok majd csak megteszik hatásukat, de ez nem következett be. Barabás György 1879. július 13-án, 68 éves korában örökre lehunyta szemét. „A széplaki nép, mely benne nevelőjét és tanítóját veszté, bizonyítékát adta háttartalan ragaszkodásának és fájdalmanak, midőn a gyászszertartáson majdnem egytől egyig megjelent. A ravatálnál szünet nélkül ki-be járt a siránkozó nép, a temetésre még az aratók is hazajöttek a mezőről. Kartársai s barátai is nagy számmal gyülekeztek a koporsóhoz, melyet a meghaltnak özvegye két fia s leányai öntöztek könyeikkel, s midőn dalba fontuk érzeményeinket, szívünk mélyéből sóhajtottunk fel: „adjon neki örök nyugalmat az Isten!”⁵⁴ A széplaki temetőben temették el anyai nagyapja sírja mellé.

Özvegyét a vasvári igazgató-tanító István fia vette magához, még 17 évvel élte túl szeretett férjét. Vasvárott halt meg 1896. november 13-án.

1929 júliusában egy levelezőlap⁵⁵ érkezett a következő címre:

„Nagyságos

Dr. Benda László úrnak

Mérnökgeologus

Elek

Aradmegye

Kedves Lacikám, ide zarándokoltam a Te dédapád és annak anyai nagyapja sírjához. Ma 50 éve hogy dédapádat itt eltemettük az ő anyai nagyapja mellé. Mindkettőnek sírköve áll még, persze kerítetlenül s a természet gondozására hagyva. De a természet szépen gondozza. Szép zöld pázsit van a sírokon.

Innét üdvözl benneteket

Szerető nagyapád”

⁵³ Barabás György levele fiának ifj. Barabás Györgynek, Széplak, 1879. december 1-jén.

⁵⁴ Szalay: Id. Barabás György i.m.

⁵⁵ Barabás István levelezőlapja. Kelt Fertőszéplakon, 1929. július 13.

A szerető nagyapa, ki Széplakra zárandokolt, Barabás István. A képes levelezőlapon („Üdvözet Fertőszéplakról”) három képet látunk: Róm. kath. templom, „Hangya” fogy. Szövetkezet és a Róm. Kath. Iskola: nem sokat változhatott az 50 év alatt.

Hálás köszönetet kell mondanom unokatestvéreimnek, Barabás Zoltán és néhai Dietzel Péter uraknak, kiktől számos okmányt és adatot kaptam, Robotka Csabáné asszonynak irodalmi anyagok felkutatásában nyújtott segítségével, valamint Kelemen Istvánnak a kutatáshoz nyújtott értékes támogatásáért.

7. kép Üdvözet Fertőszéplakról